

GHIDUL*Persoanei vătămate în accidentul de circulație***Cuprins:**

1. Necesitate ghid
2. Legislație incidentă
3. Persoana vătămată – definiție, situații
4. Situații ce privesc autorul faptei și trebuie cunoscute de victimă
5. Drepturi ale victimei
6. Obligații ale victimei
7. Recomandări.

**Asociația
Victimelor
Accidentelor
de Circulație***București - 2020**Material de informare redactat de AVAC în cadrul campaniei "Ești informat, ești mai puțin vulnerabil"*

1. Necesitate GHID

România este țara din Uniunea Europeană cu cele mai nesigure artere rutiere, este concluzia ce se desprinde din statistica furnizată anual de Comisia Europeană. Atât numărul mare de accidente și implicit de victime, cât și consecințele deosebit de grave ale acestor evenimente rutiere, ne arată că peste 40.000 persoane anual devin victime ale accidentelor de circulație și implicit au nevoie de sprijin de specialitate.

Trauma sau succesiunea de traume fizice și psihice generate de accident, la care se adaugă diversele evenimente specifice anchetei (audieri, aduceri la cunoștință, etc.), cu o încărcătură psiho-emoțională ridicată, plasează victima, în cadrul procesului judiciar, într-o postură vulnerabilă.

După accident este necesară gestionarea corectă a situației victimei atât sub aspect medical și psihologic, cât și juridic, ambele paliere având un impact major în conturarea viitorului victimei. Persoana vătămată este astfel obligată să ia decizii rapide ce îi pot influența semnificativ viața în perioada următoare sau pentru totdeauna.

Având în vedere nivelul de complexitate al acestor aspecte este imperios necesar ca victima să fie informată corect și complet cu privire la situația în care se află, la drepturile și obligațiile aferente, astfel încât, în deplină cunoștință de cauză, împreună cu cei apropiați, să fie în măsură să aleagă calea de urmat.

2. Legislație

Indiferent de natura cauzei, respectiv penală sau civilă, victima își valorifică dreptul la despăgubire în baza legislației civile în domeniu și a celei specifice asigurărilor RCA/carte verde, dacă cel vinovat conducea, la momentul accidentului, un vehicul pentru care legislația prevede obligativitatea încheierii asigurării de răspundere civilă auto.

Legislația națională principală este cuprinsă în: codul civil, codul de procedură civilă, actul normativ principal și cel secundar, din domeniul asigurării de răspundere civilă auto - în prezent sunt în vigoare legea nr. 132/2017 și Norma ASF nr. 20/2017.

Legislație comunitară relevantă: Directiva 2009/103/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 septembrie 2009 privind asigurarea de răspundere civilă auto și controlul obligației de asigurare a acestei răspunderi.

În cazul accidentelor produse înafara teritoriului României, se face diferența între teritoriul unui stat membru, cel al unui stat terț, dar semnatar al Convenției Carte Verde sau cel al unui stat terț, nesemnatar al Convenției Carte Verde. Pentru accidentele produse într-un stat membru, sau într-un stat terț, dar semnatar al Convenției Carte Verde, se aplică, cu privire la plafonul de despăgubire, legea cea mai favorabilă dintre legea locului accidentului și cea a contractului de asigurare, despăgubirea fiind garantată de un asigurător, de un reprezentant de despăgubiri sau de un birou național, cu trimitere la „Acordul între Birourile naționale a asiguratorilor din Statele membre ale Spațiului Economic European și a altor birouri asociate” denumit pe scurt „Acordul Multilateral”¹ și la Regulamentul Carte Verde.²

Cu privire la stabilirea răspunderii penale a autorului, se aplică normele de drept penal.

În cazul falimentului societății de asigurare, victima poate solicita despăgubiri de la Fondul de Garantare a Asiguraților, iar un eventual litigiu cu această entitate se soluționează astăzi după normele de contencios administrativ, așa cum prevede legea nr. 213/2015 privind fondul de garantare a asiguraților.

3. Persoana vătămată / victima - definiție, situații.

Persoana vătămată este definită conform Directivei 2009/103/CE: *orice persoană îndreptățită să primească despăgubire pentru un prejudiciu provocat de vehicule.*

Urmările accidentelor de circulație pot fi dintre cele mai grave. Astfel, în urma unor evenimente rutiere, pot rezulta vătămări ale integrității corporale, dar și decesul uneia sau mai multor persoane.

În cazul vătămarilor corporale, persoanele îndreptățite să primească despăgubiri sunt chiar persoanele care au suferit direct urmarea negativă/vătămarea, iar în cazul deceselor, persoanele vătămate sunt considerate toate acele persoane îndreptățite, conform legii, să primească despăgubiri, respectiv acele terțe persoane ce suferă, în mod direct, o pagubă (economică sau afectivă), urmare a decesului unei persoane.

¹ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8d3d479c-944e-4256-baf5-c3ff3ee6f9ab.0001.01/DOC_1&format=PDF

² https://www.cobx.org/sites/default/files/cob_file_folder/17-internal-regulations-helsinki-en.pdf

Trebuie precizat totodată că **membrii familiei** asiguratului, cei ai conducătorului auto sau ai oricărei alte persoane a cărei răspundere civilă este angajată într-un accident de vehicule și este acoperită de asigurarea obligatorie RCA **nu sunt excluși** de la beneficiul asigurării pentru propriile lor vătămări corporale.

Persoana vătămată poate fi prejudiciată într-un eveniment rutier din culpa exclusivă a unei alte persoane sau din culpa comună - a sa și a altei persoane.

Conform art. 13 din legea nr. 132/2017, intitulat „culpa comună”:

(1) În situația în care persoana prejudiciată a contribuit, din culpă, la producerea accidentului sau la mărirea prejudiciului, cel chemat să răspundă va fi ținut răspunzător numai pentru partea din prejudiciu care îi este imputabilă. În astfel de situații întinderea răspunderii fiecărei persoane va fi cea constatată prin orice mijloc de probă.

(2) În situația în care nu se poate stabili întinderea răspunderii fiecărei persoane, aceasta se va stabili în cote egale, în raport cu numărul părților implicate în accident, fiecare parte având dreptul la despăgubire în proporția în care nu s-a făcut răspunzătoare de producerea accidentului.

Dacă o persoană a fost vătămată într-un eveniment rutier în calitate de ocupant al unui autovehicul despre care cunoștea că este furat, acest aspect putându-se dovedi, asiguratorul nu va acorda despăgubiri acesteia.

Asiguratorul nu va despăgubi nici în situația culpei exclusive a persoanei vătămate.

Posibile situații care diferă pentru o victimă – cetățean român - în funcție de teritoriul unde a avut loc accidentul și de teritoriul în care staționează în mod obișnuit vehiculul, dar și sub aspectul plafonului și al procedurii de despăgubire:

- **Accident produs în România:**

- de un autovehicul înmatriculat în țara noastră. Victima se adresează instanței competente din România, chemând în judecată asiguratorul RCA, despăgubirea acordându-se în limitele nivelului stabilit în legea națională;
- de un autovehicul înmatriculat într-un stat membru (UE și Confederația Elvețiană). Victima se adresează instanței competente din România, chemând în judecată corespondentul de despăgubiri al asiguratorului sau BAAR, în cazul în care nu există sau nu se identifică un reprezentant de despăgubiri, iar nivelul de despăgubire va fi cel mai favorabil dintre cel stabilit de legea locului producerii accidentului și cel stabilit de contractul de asigurare;

- de un autovehicul înmatriculat într-un stat terț. Victima se adresează instanței competente din România, chemând în judecată corespondentul de despăgubiri al asiguratorului sau BAAR, în cazul în care nu există sau nu se identifică un reprezentant de despăgubiri, iar nivelul de despăgubire va fi cel mai favorabil dintre cel stabilit de legea locului producerii accidentului și cel stabilit de contractul de asigurare;
- **Accident produs într-un stat membru al Uniunii Europene sau pe teritoriul Confederației Elvețiene.** Victima se adresează instanței competente din România, chemând în judecată corespondentul de despăgubiri al asiguratorului sau BAAR, în cazul în care nu există sau nu se identifică un reprezentant de despăgubiri, iar nivelul de despăgubire va fi cel mai favorabil dintre cel stabilit de legea locului producerii accidentului și cel stabilit de contractul de asigurare. Deasemenea, victima poate alege a se adresa instanței de judecată din statul în care s-a produs accidentul iar nivelul de despăgubire va fi deasemenea cel mai favorabil dintre cel stabilit de legea locului producerii accidentului și cel stabilit de contractul de asigurare.
- **Accident produs într-un stat terț:**
 - Stat care este membru al Consiliului Birourilor; Victima se adresează instanței competente din România, chemând în judecata corespondentul de despăgubiri al asiguratorului sau BAAR, în cazul în care nu există sau nu se identifică un reprezentant de despăgubiri, iar nivelul de despăgubire va fi cel mai favorabil dintre cel stabilit de legea locului producerii accidentului și cel stabilit de contractul de asigurare;
 - Stat care nu este membru al Consiliului Birourilor; Victima se poate adresa instanței competente din România, invocând normele de drept internațional privat sau se poate judeca în țara în care a avut loc evenimentul.
- **Accident cu vehicul nesupus obligației de asigurare.** În situația în care se produce, pe drumurile publice deschise circulației, un accident de către un autovehicul nesupus obligației de asigurare (vehicul utilizat exclusiv în scop de antrenament, raliu) persoana vătămată urmează a fi despăgubită de organismul de garantare, vehiculul fiind asimilat celor neasigurate.

4. Situații ce privesc autorul faptei și trebuie cunoscute de victimă

Autorul accidentului (evenimentului cauzator de prejudicii) are obligația de a repara integral prejudiciul cauzat. Existența unui contract de asigurare de răspundere civilă auto RCA asigură preluarea obligației de despăgubire ce cade în sarcina

autorului, de către asigurator. Totodată, în situația în care autorul accidentului nu deținea, la data evenimentului, pentru vehiculul condus, un contract de asigurare, persoana vătămată este îndreptățită să primească despăgubiri de la organismul de plată a despăgubirilor (Biroul Asiguratorilor Auto), urmând ca această instituție să își recupereze suma plătită de la cel responsabil.

Nici în situația în care autorul accidentului a săvârșit în paralel și o faptă penală (conducere fără permis, având în sânge o îmbibație alcoolică peste limita legală, conducere auto neînmatriculat, etc.), dreptul de despăgubire al persoanei vătămate de către asigurator nu este afectat.

Indiferent de natura evenimentului rutier, dacă ne raportăm la forma de vinovăție a autorului, respectiv la culpă, la intenție indirectă sau chiar la intenție directă, pentru victimă evenimentul reprezintă un accident de circulație, ceea ce activează aplicarea legislației din domeniul asigurării RCA sub aspectul despăgubirii.

Nici autorul accidentului, nici asiguratorul acestuia, nu pot invoca, în stabilirea despăgubirii, atitudinea autorului față de faptă și urmările sale, răspunderea acestuia fiind chiar și pentru culpa cea mai ușoară.

Dacă autorul accidentului este un alt participant la trafic decât un conducător de autovehicul pentru care legea prevede obligativitatea încheierii poliței de asigurare RCA, (cărușas, biciclist, etc.) persoana vătămată nu va beneficia de garanția unei despăgubiri acordată conform legislației din domeniul asigurării de răspundere civilă auto și va putea obține despăgubirea numai din patrimoniul persoanei vinovate de eveniment.

În cazul în care despăgubirea depășește plafonul stabilit prin legislația din domeniul răspunderii civile auto, pentru diferența de despăgubire, persoana vătămată va urma calea prevăzută la alineatul anterior.

5. Drepturi ale victimei

Persoana vătămată are dreptul la o despăgubire integrală, atât sub aspectul daunelor materiale, cât și al celor morale. Întrucât termenul „integral” nu poate îmbrăca o formă nelimitată în aprecierea daunelor morale, trebuie cunoscut că legislația din domeniul RCA stabilește un plafon de despăgubire în limitele căruia trebuie să plătească asiguratorul, iar principiile de drept și jurisprundența CEDO și ÎCCJ aduc în discuție caracterul echitabil și rezonabil al despăgubirii, prin raportare la particularitățile cauzei. Sunt apreciate astfel în mod concret valorile lezate, sub aspectul consecințelor, a gravității și duratei, a modului în care

se repercutează în viața personală, socială, profesională, medicală, a victimei, sunt analizate nevoile de adaptare și eforturile pe care aceasta le face pentru viața sa, posibilitățile efective de vindecare și recuperare.

După depunerea plângerii prealabile, victima beneficiază de toate drepturile prevăzute în procedura penală, din care punctăm:

- dreptul de a solicita organului de urmărire penală emiterea unei ordonanțe pentru dispunerea efectuării unei evaluări medico-legale în vederea obținerii unui raport de expertiză în acest sens;
- dreptul de a stabili obiective pentru expertul desemnat (medico-legal/ tehnic judiciar); în cazul expertizelor medico-legale, este necesar să se stabilească obiective prin care să fie evidențiat impactul evenimentului traumatic în viața victimei (ex: existența deficitului funcțional, gradul de afectare a capacității adaptative și a capacității de muncă, gradul de invaliditate). Repere precum “zilele de îngrijire medicală”, “punerea în primejdie a vieții”, etc. nu reflectă ceea ce trebuie cunoscut și apreciat de instanță, acestea fiind sintagme medico-legale utilizate strict în scopul încadrării juridice a faptei.
- dreptul la expert parte, dreptul de a formula obiecțiuni șamd.

Victima are dreptul de a chema în instanță direct societatea de asigurare obligată la despăgubire.

6. Obligații ale victimei.

-
- de a respecta un termen de 3 luni în interiorul căruia poate depune plângere prealabilă astfel – conform art. 296 Cod Procedură Penală **(1)** *Plângerea prealabilă trebuie să fie introdusă în termen de 3 luni din ziua în care persoana vătămată a aflat despre săvârșirea faptei;*
 - de a respecta un termen de 30 zile de la accident pentru a solicita unității medico-legale competente teritorial, efectuarea unei constatări de specialitate în scopul identificării vătămarilor suferite. În cazul în care se depășește acest termen, persoana vătămată are dreptul de a fi examinată medico-legal, însă numai la solicitarea organului de urmărire penală sau cu încuviințarea instanței de judecată.

- De a respecta termenele stabilite pentru depunerea unor documente (plângere împotriva unei ordonanțe, obiecțiuni la anumite expertize, etc.).

7. Recomandări

Prin cunoașterea, însușirea și respectarea drepturilor și obligațiilor ce derivă din situația juridică în care se găsește, persoana vătămată va înțelege că nu se află sub presiunea timpului și astfel, ar trebui să prioritizeze activitățile după cum urmează:

- Gestionarea cât mai eficientă a situației medicale;
- Gestionarea dezechilibrelor psiho-emoționale; numai după ce starea psihică îi permite, fără a depăși desigur un termen rezonabil de câteva săptămâni, cu excepția situațiilor medicale deosebit de grave ce au afectat capacitatea de exercițiu, victima poate accepta procedura judiciară a audierii.
- Cunoașterea situației juridice, așa cum este conturată din primele acte de cercetare efectuate de organele abilitate;
- Depunerea documentelor necesare continuării anchetei în termenul legal – plângere prealabilă;
- Alegerea apărătorului. Este util ca victima, persoanele apropiate acesteia, să se documenteze suficient de bine cu privire la persoana care pretinde a fi “specialist în despăgubiri”/avocat. Contractul ce urmează a fi încheiat între victimă și pretinsul specialist trebuie să fie un contract de asistență juridică și de reprezentare, și nu alt tip de contract, iar clauzele trebuie să conțină, cu caracter minimal, pe cele agreeate prin Statutul profesiei de avocat. Un astfel de contract se completează integral de avocat, care va explica cât mai clar clientului conținutul clauzelor cuprinse, inclusiv onorariul, cheltuielile cu cauza, vor fi anulate spațiile necompletate și semnatarul va trebui să primească un exemplar original după acesta, deasemenea semnat și ștampilat de avocat. Legislația nu permite mijlocitori de despăgubiri, între victimă și avocat, după cum activitatea de avocatură nu poate fi desfășurată prin intermediari.

Persoana vătămată **nu este obligată** să dea declarație imediat după accident, dacă starea/integritatea fizică sau psihică nu este corespunzătoare. În situația în care victima a suferit un traumatism cranio-cerebral sau trauma psihică generată de accident a implicat atât vătămarea proprie severă, cât și vătămarea altor persoane, la care victima a asistat (trauma indirectă), nu se recomandă audierea victimei imediat după accident.

Trebuie știut totodată că valoarea daunelor morale solicitate nu poate fi apreciată fără o riguroasă documentare a particularităților cauzei, sub aspectul impactului evenimentului traumatic în viața victimei (durere, deficit funcțional, afectare a vieții familiale, sociale, profesionale, etc.). În acest sens, orice promisiune de sprijin juridic venită din partea unor persoane care oferă soluții juridice și promisiuni de despăgubire fără a cunoaște, în detaliu, particularitățile cauzei, trebuie tratate cu prudență.

Există și posibilitatea solicitării de la asigurători a plății unor sume în avans, privind cheltuieli medicale urgente, în anumite condiții, existând și posibilitatea încheierii unei înțelegeri amiabile cu firmele de asigurări, însă este util să existe o analiză riguroasă a noilor nevoi precum și durerilor încercate de victimă, pentru a limita riscul ca astfel de înțelegeri să se soldeze cu plata unor despăgubiri injuste, care nu acoperă nevoile reale produse de accident pentru victime.

Fiecare caz este unic, fiecare victimă este afectată în mod particular, față de toate celelalte victime ale accidentelor, de aceea trebuie tratate cu atenția și pornind de la nevoia înțelegerii complexe a problemelor apărute, a nevoilor, a întinderii lor în timp, pentru a avea mai bine grijă de acestea, pentru a contura, a explica și a solicita drepturile ce li se cuvin.

Fiți informați, fiți responsabili, fiți sănătoși !

Ediția 1